Úradný vestník
Európskej únie

SK
Séria C

C/2024/6869

28.11.2024

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Podpora medzigeneračnej solidarity v Európe – smerom k horizontálnemu prístupu EÚ

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(C/2024/6869)

Spravodajca: **Krzysztof BALON**

Poradkyňa: Agnieszka CHŁOŃ-DOMIŃCZAK (za spravodajcu, skupina III)

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	15. 2. 2024
Právny základ	článok 52 ods. 2 rokovacieho poriadku
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	4. 9. 2024
Prijaté na plenárnom zasadnutí	18. 9. 2024
Plenárne zasadnutie č.	590
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	158/1/7

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV vo svojich predchádzajúcich stanoviskách uvítal stratégiu Európskej únie pre mládež ([1]) a navrhol novú európsku stratégiu pre seniorov ([2]). EHSV v tejto súvislosti zároveň vyzýva Európsku komisiu, aby prijala koordinovaný, prierezový prístup EÚ k medzigeneračnej solidarite, ktorý by sa mal zamerať na zaručenie práv mladých aj starších osôb, ako aj ich plnej účasti na živote spoločnosti a hospodárstva vrátane zamestnanosti, vzdelávania a kultúry. Vzhľadom na demografické výzvy by mal byť tiež jedným z kritérií na posúdenie toho, či právne predpisy a iné dokumenty EÚ prispievajú k plneniu cieľov stanovených v článku 3 ods. 3 ZEÚ: „Únia [...] podporuje [...] solidaritu medzi generáciami [...].“

1.2. Ako prvý krok v tomto smere EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby uverejnila zelenú knihu o medzigeneračnej solidarite, ktorá by mohla v kontexte sociálneho štátu obsahovať výzvy, príležitosti a riešenia uvedené v kapitole 3 tohto stanoviska v oblasti sveta práce, striebornej ekonomiky, dôchodkových systémov, zdravotnej starostlivosti a opatrovateľských služieb, miestneho rozvoja, bývania, mobility, politiky v oblasti klímy, celoživotného vzdelávania, ako aj účasti a dobrovoľníctva.

1.3. Výbor okrem toho vyzýva členské štáty, aby si vymieňali najlepšie postupy v týchto oblastiach a uplatňovali odporúčania uvedené v tomto stanovisku.

([1]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Zapájať mladých ľudí, spájať ich a posilňovať ich postavenie: nová stratégia EÚ pre mládež [COM(2018) 269 final] (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 142).

([2]) Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Európska stratégia pre seniorov (Ú. v. EÚ C 349, 29.9.2023, s. 28).

1.4. EHSV tiež vyzýva Európsku komisiu, aby prijala odporúčanie, v ktorom vyzve členské štáty, aby zohľadnili medzigeneračné aspekty na trhu práce, a to najmä stanovením primeraných a spravodlivých noriem zamestnanosti pre všetky generácie a zabezpečením účasti rôznych generácií a ich spolupráce na pracovisku. Kľúčovými prvkami týchto noriem by mali byť bezpečné pracovné zmluvy, istý a dostatočný príjem a príležitosti na odbornú prípravu na pracovisku.

1.5. Výbor sa okrem toho domnieva, že medzigeneračný dialóg, spravodlivosť a solidarita by mali byť predmetom diskusie a mali by sa zahrnúť do záverov Rady Európskej únie.

1.6. EHSV žiada, aby sa vo viacročnom finančnom rámci na roky 2028 – 2034 a v jeho vykonávacích nariadeniach medzigeneračná solidarita stanovila ako jeden z cieľov Európskeho sociálneho fondu.

1.7. Organizácie občianskej spoločnosti a sociálni partneri zohrávajú dôležitú úlohu pri podpore medzigeneračnej solidarity. Plnia kľúčovú úlohu pri plánovaní a vykonávaní konkrétnych politík uvedených v kapitole 3 tohto stanoviska. Mnohé z nich zastupujú rôzne generácie a zameriavajú sa na poskytovanie sociálnych služieb v spolupráci s dobrovoľníkmi zo všetkých generácií. EHSV by chcel úzko spolupracovať s príslušnými organizáciami pri vykonávaní odporúčaní uvedených v tomto stanovisku.

1.8. EHSV podporuje iniciatívu organizácií občianskej spoločnosti, sociálnych partnerov a európskych a národných inštitúcií zameranú na to, aby sa 29. apríla aj naďalej oslavoval Európsky deň solidarity medzi generáciami ([3]), ktorý je každoročným míľnikom pre ďalšie zvyšovanie informovanosti a podporu medzigeneračnej solidarity v celej EÚ.

1.9. EHSV víta zámer vymenovať komisára zodpovedného za medzigeneračnú spravodlivosť ([4]). V rámci odpovede domu európskej občianskej spoločnosti výbor zváži usporiadanie fóra medzigeneračnej solidarity na výmenu informácií a skúseností v tejto oblasti s cieľom posúdiť existujúce koncepcie a zvážiť rozvoj nových koncepcií a stratégií medzigeneračnej solidarity, ako aj na monitorovanie – v spolupráci s Európskou komisiou – vykonávania odporúčaní stanoviska.

2. **Súvislosti**

2.1. Veková štruktúra obyvateľstva EÚ27 sa mení. V rokoch 2002 až 2022 sa podiel vekovej skupiny nad 65 rokov v populácii zvýšil zo 16 % na 21 % ([5]). Predpokladá sa, že počet osôb vo veku nad 65 rokov na 100 obyvateľov vo veku 15 – 64 rokov sa zvýši z 33,3:100 v roku 2023 na 45,5:100 v roku 2040 a na 59,7:100 v roku 2100 ([6]), čo znamená, že na každých 100 osôb vo veku 15 – 64 rokov bude pripadať 59,7 starších osôb. V roku 2002 žilo v EÚ 14 494 144 osôb vo veku nad 80 rokov, čo predstavuje 3,38 % celkového počtu obyvateľov EÚ v roku 2002. V roku 2022 žilo v EÚ 27 102 994 osôb vo veku nad 80 rokov, čo predstavuje 6,07 % celkového počtu obyvateľov EÚ v roku 2022. Očakáva sa, že v roku 2040 bude v EÚ žiť 39 663 244 osôb vo veku nad 80 rokov, čo predstavuje 8,78 % celkového počtu obyvateľov EÚ v roku 2040. Tento vývoj spôsobuje problémy aj z hľadiska dôchodkových politík a prístupu k službám zdravotnej a sociálnej starostlivosti.

2.2. V dôsledku tohto demografického vývoja spojeného s viacerými krízami v oblasti klímy, demokracie a bezpečnosti, ktoré vplývajú najmä na mladých ľudí a budúce generácie, vzniká naliehavá potreba navrhnúť nový politický prístup založený na medzigeneračnej solidarite v Európskej únii.

([3]) Európsky deň solidarity medzi generáciami iniciovali Európsky parlament a Európska komisia v roku 2009 ako súčasť Európskeho roka solidarity medzi generáciami. Jeho cieľom je šíriť povedomie o význame medzigeneračnej solidarity a podporovať dialóg a spoluprácu medzi ľuďmi všetkých vekových kategórií. Tento deň sa každoročne oslavuje 29. apríla.

([4]) https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_sk?filename=Political%20Guidelines%202024-2029_SK.pdf, s. 19 a 20.

([5]) Demography of Europe (Demografia Európy) – vydanie 2023, citát zo stanoviska Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho/796 – Vplyv demografie na sociálnu Európu (Ú. v. EÚ C, C/2023/6867, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6867/oj).

([6]) Projected old-age dependency rastio (Predpokladaný index ekonomickej závislosti poproduktívnej zložky), citát zo stanoviska Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru/796 – Vplyv demografie na sociálnu Európu (Ú. v. EÚ C, C/2023/6867, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6867/oj).

2.3. Toto stanovisko sa zameriava na potreby a prínos všetkých generácií, a najmä na jedinečné výzvy a príležitosti, ktorým čelia seniori a mládež. Vykonávanie analýzy, ktorá zohľadňuje perspektívu mladých ľudí a budúcich generácií, môže a malo by prispieť k lepším a cielenejším politikám, ktoré sú schopné riešiť aj výzvy budúcich generácií. Všetky generácie vrátane tých budúcich musia mať právo napĺňať svoje základné hodnoty a potreby. Vlády by mali aktívne podporovať medzigeneračnú spravodlivosť a medzigeneračný dialóg, ako aj solidaritu z hľadiska verejnej správy a zabezpečiť spravodlivé vykonávanie politík a poskytovanie služieb naprieč rôznymi vekovými skupinami, čo znamená, že by mali uspokojovať potreby a očakávania všetkých generácií a neznevýhodňovať žiadnu generáciu ([7]). Medzigeneračný dialóg ako osobitná forma občianskeho dialógu môže prispieť k politikám, ktoré zohľadňujú rôzne trendy a budúce scenáre. Medzigeneračná spravodlivosť, dialóg a solidarita majú zásadný význam pre udržateľnosť demokracie, sociálnej súdržnosti a európskeho spôsobu života.

2.4. Medzigeneračná solidarita je kľúčom k dosiahnutiu cieľov udržateľného rozvoja. Znamená aj výmenu poznatkov, zručností, kultúrnych noriem a tradícií, ako aj o vzájomnú podporu a združovanie zdrojov. Okrem toho podporuje primeranú životnú úroveň pre všetky vekové skupiny. Prebieha v kontexte demografických zmien: zmien v štruktúre rodín, plodnosti, strednej dĺžky života, životných podmienok a migrácie.

2.5. Medzigeneračná solidarita má zásadný význam aj pre odstránenie diskriminácie z dôvodu veku voči starším a mladým ľuďom a nerovností medzi generáciami v kontexte súčasného demografického vývoja. Je nevyhnutné navrhnúť sociálne politiky a služby, v rámci ktorých sa bude uplatňovať prístup založený na životnom cykle a ktoré budú spravodlivé, prístupné a dostupné pre všetky vekové skupiny. Mladší a starší ľudia často čelia diskriminácii len z dôvodu svojho veku. V správe o ageizme, ktorú WHO uverejnila v marci 2021 ([8]), sa zdôrazňujú prekážky súvisiace s vekom, ktoré stále existujú v rôznych oblastiach života, ako je zamestnanosť, politická účasť, zdravie a spravodlivosť.

2.6. Medzigeneračná solidarita má zásadný význam aj pri prekonávaní subkultúry spotrebiteľskej spoločnosti, v rámci ktorej sa uprednostňuje „večná mladosť“ ako špeciálna hodnota. Tento názor však v žiadnom prípade nezdieľa celá mladá generácia. Medzi generáciami navyše stále existujú vzájomné stereotypy a predsudky. Negatívne stereotypy o starnutí vrátane obrazu v médiách vykresľujú staršie soby ako chorých a odkázaných ľudí, ktorí spôsobujú spoločnosti vysoké náklady, ale existujú aj negatívne stereotypy mladých ľudí, ktorí sú vykreslení ako neskúsení, leniví, nespoľahliví a sebeckí.

2.7. Medzigeneračná solidarita má zásadný význam pre rozvoj spravodlivej a udržateľnej spoločnosti, ako aj hospodárskej prosperity, vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv a zabezpečenie trvanlivosti zastupiteľskej aj participatívnej demokracie v Európskej únii. V súvislosti s participatívnou demokraciou majú veľký význam medzigeneračné projekty, pretože posilňujú zmysel pre zodpovednosť za spoločné blaho. Súčasní pamätníci môžu zohrávať dôležitú úlohu pri posilňovaní prodemokratických postojov tým, že mladým ľuďom sprostredkujú skutočné skúsenosti zo systémov diktatúry, zatiaľ čo mladí ľudia môžu ponúknuť nový pohľad na vznikajúce výzvy a príležitosti.

2.8. Medzigeneračná solidarita by sa mala intenzívne uplatňovať aj v rámci činnosti organizácií občianskej spoločnosti, ako sú združenia, organizácie zamestnávateľov a odborové zväzy, ako aj politických strán.

2.9. Ďalším dôležitým faktorom pri rozvoji medzigeneračnej solidarity je rodinný život. Spolupráca a solidarita v rámci rodiny sú cenným prínosom a mnohí ich za také považujú. Aj v širšom kontexte (napr. v miestnej komunite) vzniká omnoho menej medzigeneračných konfliktov a častejšie sa prejavuje medzigeneračná solidarita, čo sa mimoriadne prejavilo počas pandémie COVID-19.

2.10. EHSV sa domnieva, že jedným z najdôležitejších nástrojov na dosiahnutie solidarity medzi generáciami odolnej voči kríze je medzigeneračný dialóg založený na medzigeneračnej spravodlivosti a nestrannosti.

([7]) Najmenej v deviatich krajinách OECD a na Malte existujú verejné inštitúcie na monitorovanie plnenia vládnych záväzkov voči budúcim generáciám. Medzi tieto inštitúcie patria: ombudsman pre budúce generácie, Maďarsko, komisár pre budúce generácie, Wales, ochranca budúcich generácií, Malta.

([8]) https://www.who.int/publications/i/item/9789240016866.

3. **Medzigeneračná solidarita: výzvy a riešenia**

3.1. **Svet práce**: Z empirických štúdií ([9]) vyplýva, že viacgeneračné tímy sú produktívnejšie ako jednogeneračné. Vo viacgeneračných tímoch dochádza k tvorivej konfrontácii medzi znalosťami, zručnosťami a skúsenosťami rôznych generácií. Zastúpenie viacerých generácií na jednom pracovisku je zároveň účinným spôsobom boja proti stereotypom, ako aj diskriminácii na základe veku. Predchádzanie priamej alebo skrytej diskriminácii mladých ľudí (napr. „ešte to nedokážu“) a starých ľudí (napr. „už to nedokážu“) posilňuje účasť na pracovisku. Dôležitou súčasťou sociálneho dialógu by preto mala byť účasť rôznych generácií a ich spolupráca na pracovisku, ako aj výmeny najlepších postupov v rámci združení zamestnávateľov, pokiaľ ide o rozvoj zamestnancov založený na zručnostiach a skúsenostiach so zameraním na viacgeneračnú pracovnú silu a riadenie s ohľadom na rôzne vekové skupiny. Na základe toho by sa mali zavádzať dobrovoľné normy v rámci regiónov a/alebo priemyselných odvetví. Napríklad autonómna rámcová dohoda európskych sociálnych partnerov o aktívnom starnutí a medzigeneračnom prístupe (marec 2017) poskytuje dobrý základ na vytvorenie vhodných podmienok na dosiahnutie medzigeneračných pracovísk ([10]). V tejto rámcovej dohode sa zdôrazňuje pridaná hodnota vekovo rozmanitej pracovnej sily, navrhujú nástroje a stanovuje medzigeneračný prístup. Počas troch rokov po prijatí dohody národní sociálni partneri informovali o jej vykonávaní ([11]), ako aj o najlepších postupoch na národnej úrovni, čo umožňuje vzájomné učenie. Sociálne kampane zamerané na zamestnávanie starších osôb môžu byť tiež účinným nástrojom na zlepšenie medzigeneračnej solidarity v práci. Základom medzigeneračnej solidarity v práci je však predchádzanie akejkoľvek forme diskriminácie na základe veku, ktorá je výsledkom diskriminačných mzdových politík a politík sociálnej ochrany, a zlepšenie prístupu mladých ľudí na trh práce.

3.2. **Strieborná ekonomika**: Strieborná ekonomika je definovaná ako segment hospodárstva zameraný na uspokojenie potrieb starších osôb. V roku 2015 sa odhadovalo, že táto ekonomika vygeneruje v EÚ ročný finančný obrat vo výške 4,2 bilióna EUR a viac ako 78 miliónov pracovných miest ([12]). Vďaka rozvoju striebornej ekonomiky takisto vznikajú príležitosti na rozvoj medzigeneračnej solidarity, a to aj prostredníctvom zapojenia viacgeneračných tímov do navrhovania a testovania tovarov a služieb. Čoraz väčší podiel výroby, distribúcie a spotreby tovarov a služieb je zameraný na využitie nákupného potenciálu seniorov s cieľom uspokojiť ich potreby v oblasti spotreby, každodenného života a zdravia. Táto „druhá demografická dividenda“ môže podporiť hospodársky rozvoj členských štátov EÚ. EHSV sa preto domnieva, že je potrebná dlhodobá stratégia EÚ pre rozvoj striebornej ekonomiky.

3.3. **Dôchodkové systémy:**

3.3.1. Väčšina dôchodkových systémov v členských štátoch je financovaná priebežne. V dôsledku zvýšenej strednej dĺžky života sa dôchodky vyplácajú dlhšie. S cieľom stabilizovať dôchodkové systémy sa vek odchodu do dôchodku v mnohých členských štátoch zvýšil alebo sa jeho zvýšenie zvažuje. V niektorých krajinách sa vek odchodu do dôchodku zvyšuje v nadväznosti na zmenu strednej dĺžky života, pričom sa bohužiaľ v mnohých prípadoch neberie do úvahy postavenie osôb vykonávajúcich rizikové práce alebo fyzicky náročné povolania, aj napriek tomu, že dlhodobo platia príspevky na sociálne poistenie.

3.3.2. Náklady na dôchodkové systémy rastú, čo môže obmedziť dopyt po pracovnej sile v dôsledku rastúcich nákladov na pracovnú silu. V niektorých prípadoch sú mladí ľudia zamestnávaní aj prostredníctvom zmlúv, na základe ktorých majú obmedzený prístup k sociálnej ochrane a nižšie príspevky. Zároveň sa tým znižujú príjmy z príspevkov na dôchodok a zvyšuje sa deficit v dôchodkových systémoch.

3.3.3. Keďže sa zvyšuje nielen stredná dĺžka života, ale aj stredná dĺžka zdravého života, je vhodné zvážiť – s prihliadnutím na to, že jednotlivé členské štáty majú rôzne podmienky a špecifické systémy –, či by sa tieto dodatočné roky života v zdraví mohli okrem dôchodku stráviť aj predĺžením pracovného života, ak jednotlivec chce pracovať dlhšie. Zvyšovanie veku odchodu do dôchodku by sa však malo zavádzať v dlhodobom horizonte, postupne a bez narušenia dôvery v systémy sociálnej ochrany. Prispôsobenie veku odchodu do dôchodku zmene strednej dĺžky života by mohlo viesť k predĺženiu doby zamestnania a zvýšeniu produktivity a zároveň pomôcť stabilizovať dôchodkové systémy, a tým prispieť k medzigeneračnej spravodlivosti. Vek odchodu do dôchodku by sa však nemal zvyšovať pri zamestnaniach, ktoré sú veľmi fyzicky a psychicky náročné.

([9]) Napríklad https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7732046/.
([10]) https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?mode=dsw&docId=11775&langId=en.
([11]) https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?mode=dsw&docId=12286&langId=en.
([12]) Strieborná ekonomika: záverečná správa.

3.3.4. Verejné orgány a spoločnosť musia zabezpečiť, aby výška dôchodkov umožňovala ľuďom dôstojný život. Dôležitým prvkom európskeho semestra by malo byť plné vykonávanie zásady 15 Európskeho piliera sociálnych práv ([13]) (právo na dôchodky zodpovedajúce príspevkom, ktoré zabezpečujú primeraný príjem na dôstojný život v starobe).

3.4. **Zdravotné a opatrovateľské služby:**

3.4.1. Rovnako ako v prípade dôchodkov je aj väčšina služieb zdravotnej starostlivosti financovaná z príspevkov od ekonomicky aktívnych osôb. Mladí ľudia tieto služby využívajú v omnoho menšom rozsahu ako staršie generácie. Hoci v niektorých členských štátoch je zdravotná starostlivosť čiastočne financovaná z daní, ekonomicky aktívne obyvateľstvo prispieva viac prostredníctvom zdaňovania, aj keď vo vyššom veku zase získa viac.

3.4.2. Ekonomicky aktívne osoby sú navyše čoraz viac zaťažené neformálnou starostlivosťou o staršie osoby, najmä rodinných príslušníkov, čo obmedzuje ich možnosť udržať si zamestnanie. Platí to najmä pre ženy, ktoré vo všeobecnosti preberajú túto zodpovednosť častejšie ako muži, zatiaľ čo dostupnosť profesionálnych služieb dlhodobej starostlivosti sa v jednotlivých členských štátoch výrazne líši. Na druhej strane, mladé rodiny majú často problém nájsť cenovo a fyzicky dostupnú starostlivosť o deti, čo má vplyv aj na ich pracovný trh a vyhliadky na zamestnanie, najmä pre ženy. Napriek tomu, že výdavky na zdravotnú starostlivosť sú jednou z najdôležitejších hnacích síl zvyšovania verejných výdavkov, treba poznamenať, že v niektorých členských štátoch je cenová a fyzická dostupnosť zdravotníckych služieb pre starších ľudí absolútne neprimeraná. V tejto súvislosti by sa v záujme zlepšenia zdravia mal podporovať preventívny prístup k zdraviu.

3.4.3. V rámci medzigeneračnej solidarity boli služby v oblasti duševného zdravia, sociálnej a dlhodobej starostlivosti fyzicky a cenovo dostupné, integrované a komunitné, ako aj spoločne vytvorené občanmi a ich organizáciami ([14]), čo by znížilo záťaž, ktorú táto starostlivosť spôsobuje pre generáciu v produktívnom veku, a pomohlo tým, ktorí sa rozhodnú starať sa o svojich blízkych.

3.4.4. Malo by sa tiež poznamenať, že EÚ zaznamenáva pokles akútnych chorôb, pričom sa zvyšuje počet chronických chorôb vrátane tzv. civilizačných chorôb ako demencia a duševné choroby, ktoré si vyžadujú dlhodobú a niekedy veľmi nákladnú liečbu. Tento proces je spojený aj s nezdravými pracovnými podmienkami, nezdravým stravovaním a individuálnym životným štýlom mladších aj starších generácií, ako aj s neželanou osamelosťou. EHSV opakovane vyjadruje podporu odporúčaniam Európskej komisie týkajúcim sa boja proti neželanej osamelosti, ktorých cieľom je zabezpečiť, aby služby v oblasti duševného zdravia mohli ľahko využívať všetky generácie a požaduje stratégiu v oblasti duševného zdravia s cieľom riešiť problémy súvisiace s duševným zdravím vo všetkých generáciách a prehlbujúcu sa krízu v oblasti duševného zdravia mladých ľudí.

3.5. **Miestny rozvoj**: Infraštruktúra a služby všeobecného záujmu by mali napĺňať potreby všetkých generácií. Na to je potrebné, aby boli do politického a spoločenského života obcí, miest, okresov a regiónov zapojení zástupcovia všetkých generácií, aby demokratické inštitúcie v danej oblasti mohli zabezpečiť produktívnu výmenu nápadov medzi staršími a mladšími obyvateľmi. V podstate všetky generácie by mali prispievať k súdržnému miestnemu rozvoju a rozhodovaniu s cieľom formovať komunity ústretovejšie k jednotlivým vekovým skupinám a podporovať všetky generácie. Najmä mladí ľudia by sa mali nabádať, aby sa zapájali do miestnych aktivít, napr. prostredníctvom financovania a uznávania miestnych rád mládeže, a zostali aktívni, aj keď dospejú, založia si rodinu a neskôr vo veku odchodu do dôchodku.

3.6. **Bývanie:** Hoci sa vlastné bývanie stáva nesplneným snom pre mnohých mladých ľudí a rodiny, štruktúru bývania ovplyvňuje aj zmena rodinných štruktúr a rastúci podiel slobodných ľudí, ako aj nedostatočná cenová dostupnosť. Bývanie by malo byť dostupné a mali by sa preskúmať modely bývania, ktoré by umožnili spájanie komunít a rôznych generácií. V mnohých členských štátoch EÚ je na vzostupe fenomén viacgeneračného bývania. Spoločné bývanie viacerých generácií vytvára príležitosť na výmenu služieb, ako je starostlivosť o deti alebo staršie osoby, nakupovanie potravín, menšie opravy alebo používanie internetu, no zároveň zvyšuje pocit bezpečnosti. Pre jednotlivcov z rôznych generácií, ktorí žijú samostatne, by však podobnú úlohu mohli zohrávať aj viacgeneračné miesta stretnutí v podobe nebytových priestorov alebo centrá pre dôchodcov v bytových domoch a obytných oblastiach. Mestské plánovanie by sa navyše malo zamerať na to, aby boli verejné priestranstvá prispôsobené pre staršie osoby.

([13]) https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1606&langId=sk.

([14]) Pozri Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Spoluvytváranie služieb všeobecného záujmu ako príspevok k participatívnejšej demokracii v EÚ (Ú. v. EÚ C 486, 21.12.2022, s. 76).

3.7. **Mobilita**: Podceňuje sa vplyv mobility, ktorá by bola prispôsobená potrebám všetkých generácií, na kvalitu života, účasť a samostatnosť. Systémy verejnej dopravy sú rovnako dôležité na zabezpečenie účasti detí a mladých ľudí (vrátane vzdelávania, najmä vo vzdialených vidieckych oblastiach) a účasti a samostatnosti starších osôb. Mal by sa zabezpečiť jednoduchý prístup k dopravným službám pre rôzne vekové skupiny. Pri plánovaní systémov dopravy a mobility sa však dostatočne nezohľadňujú potreby konkrétnych generácií. V kontexte politiky v oblasti klímy by sa mohlo zvážiť aj zavedenie bezplatnej verejnej dopravy, ako je to už v niektorých častiach EÚ ([15]).

3.8. **Politika v oblasti klímy**: Celosvetová zmena klímy spôsobuje vážne problémy v oblasti solidarity medzi súčasnými a budúcimi generáciami a medzi komunitami v rámci týchto budúcich generácií. V súlade so zásadami medzigeneračnej spravodlivosti by sa mala vypracovať stratégia v oblasti zmeny klímy, ktorá by mala zahŕňať opatrenia na spomalenie tempa zmeny klímy, minimalizáciu priamych škôd spôsobených zmenou klímy a na prenos zdrojov a nástrojov potrebných na adaptáciu na zmenu klímy. V tejto oblasti majú všetky generácie rovnaké záujmy. Klimatická kríza postihuje všetkých, staršie osoby zasahuje vzhľadom na negatívny vplyv zmeny klímy na verejné zdravie, kvalitu života a bezpečnosť, zatiaľ čo mladí ľudia a budúce generácie budú musieť čeliť najzávažnejším dôsledkom klimatickej krízy a znášať dôsledky dlhšie. Mladí ľudia stoja na čele vytvárania hnutí na presadzovanie opatrení v oblasti klímy, ako sú napríklad Piatky za budúcnosť. V niektorých členských štátoch EÚ sa tiež formujú medzigeneračné spojenectvá a hnutia, v ktorých seniori preberajú zodpovednosť za budúcnosť svojich detí a vnúčat, napríklad zapájaním sa do hnutí ako Piatky za budúcnosť.

3.9. **Celoživotné vzdelávanie**: Meniace sa potreby v oblasti zručností v dôsledku globalizácie a zelenej, demografickej a digitálnej transformácie, si vyžadujú dobre navrhnuté politiky celoživotného vzdelávania. To je obzvlášť dôležité pre starších pracovníkov, ktorým hrozí strata zamestnania v sektoroch najviac zasiahnutých týmito transformáciami, ale aj pre všetky generácie, aby sa zvýšila spokojnosť so životom a zlepšil prístup k rôznym príležitostiam. Na podporu celoživotného vzdelávania je potrebná spolupráca so sociálnymi partnermi a s inými organizáciami občianskej spoločnosti. Ďalším dôležitým aspektom celoživotného vzdelávania je prenos vedomostí a skúseností medzi generáciami. Dobre známym príkladom je pomoc, ktorú mladí ľudia poskytujú starším pri získavaní digitálnych zručností. Ďalším príkladom je dobrovoľnícka práca seniorov, ktorí spolu s učiteľmi vyučujú na školách (napr. etika, história, politika). Takéto interakcie môžu tiež inšpirovať kritické úvahy o úlohe a úspechoch vlastnej generácie.

3.10. **Účasť a dobrovoľnícka činnosť:** Medzigeneračnú výmenu možno ďalej stimulovať prostredníctvom účasti a dobrovoľníckej činnosti, pretože tieto aktivity obohacujú životy ľudí v každom veku a ich komunity. Medzigeneračné dobrovoľníctvo sa stalo neoddeliteľnou súčasťou dobrovoľníckej činnosti v celej EÚ a už je podporované v rámci projektov financovaných z prostriedkov EÚ a z vnútroštátnych zdrojov. Na miestnej úrovni takáto medzigeneračná dobrovoľnícka činnosť zahŕňa aj iniciatívy zamerané na komunitnú starostlivosť, do ktorých sú zapojení odborníci, dobrovoľníci a rodinní príslušníci. Medzigeneračná solidarita podporuje vytváranie rôznych sociálnych sietí, ktoré môžu zahŕňať ľudí všetkých vekových kategórií. Vďaka tomu sa môžu jednotlivci cítiť viac zapojení a začlenení do svojich komunít a zároveň to prispeje k boju proti neželanej osamelosti, ako aj zlepšeniu duševného zdravia a vytvoreniu inkluzívnejšej a chápavejšej komunity.

V Bruseli 18. septembra 2024

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Oliver RÖPKE

([15]) Napr. Luxembursko (pre všetkých), Tallinn (pre rezidentov), Maďarsko (pre občanov EÚ, Švajčiarska a Nórska starších ako 65 rokov).